

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА: ФІЛОСОФСЬКІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ТА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

КОВАЛЕНКО Р. І., - к.ю.н. асистент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**УДК 346.3
DOI 10.32782/NP. 2023.1.44**

Стаття присвячена аналізу поняття соціальної безпеки та його багатогранної природи, що охоплює різні аспекти людського життя, такі як соціальні, економічні, політичні та культурні виміри. Автор підкреслює, що соціальна безпека є складним феноменом, який формується внаслідок динамічної взаємодії між індивідами, групами та соціальними інститутами. Вона визначається через соціальні відносини, які формують основу для суспільної структури та забезпечують стабільність і розвиток суспільства. У роботі також розглядаються філософські та соціологічні підходи до розуміння безпеки, де акцент робиться на взаємозалежність різних її складових.

Згідно з аналізом, соціальна безпека є не лише відсутністю загроз, але й надає людям можливість вільно розвиватися, реалізовувати свої цілі та брати участь у суспільних процесах. Важливими елементами соціальної безпеки є ефективна комунікація, індивідуальна відповідальність та стабільні соціальні відносини. Автор також звертає увагу на те, що соціальні процеси постійно змінюються під впливом різних чинників, таких як політичні та економічні умови, що робить їх гнучкими та адаптивними.

Особливе місце у статті відводиться огляду підходів до аналізу соціальної безпеки, зокрема концепціям Ткаченка, Хом'яка, Міда та Дюркгейма, які вказують на значущість соціальної взаємодії для забезпечення соціального порядку.

Стаття також звертає увагу на важливість міждисциплінарного підходу в дослідженні соціальної безпеки. Це дозволяє глибше зрозуміти взаємозв'язки між різними сферами суспільного життя, такими як економіка, політика та культура, а також ефективніше вирішувати сучасні виклики глобальної нестабільності. Автор наголошує, що інтеграція різних підходів до безпеки сприяє розробці більш всеосяжних рішень, які забезпечують стійкість суспільства в умовах постійних змін.

Окрім цього, у статті розглядається вплив глобалізації на соціальну безпеку, зокрема, як міжнародні процеси та взаємодії впливають на локальні соціальні структури та безпекові питання. Автор підкреслює, що в умовах глобальної інтеграції загрози соціальній безпеці можуть набувати нових форм, що потребує адаптації існуючих підходів та створення нових стратегій для їх ефективного подолання.

Ключові слова: соціальна безпека, соціальна взаємодія, соціальні відносини, безпека, соціальна відповідальність, соціальні структури, філософія безпеки, соціальні процеси.

Вступ

У сучасних умовах зростає увага до взаємозв'язку між різними аспектами безпеки, що обумовлює необхідність комплексного підходу до її аналізу та забезпечення. Економічна, екологічна, соціальна та політична безпека тісно взаємопов'язані, ство-

рюючи єдину систему, що вимагає інтегрованих рішень для підтримання стабільності та розвитку суспільства. Це робить питання безпеки надзвичайно актуальним для наукових досліджень, оскільки глобальні зміни вимагають адаптації як теоретичних концепцій, так і практичних підходів. Відсутність єдиного визначення безпеки підкреслює складність цього феномену та необхідність подальшого наукового аналізу для формування всеосяжних концептуалізацій, здатних відповісти на сучасні виклики. Сучасні тенденції в дослідженні безпеки демонструють зростаючу потребу в міждисциплінарному підході, що забезпечує глибше розуміння та ефективніше вирішення питань безпеки в умовах глобальної невизначеності.

Тому дослідження поняття безпеки обумовлена необхідністю адаптації існуючих теоретичних концепцій і практичних підходів до нових реалій глобального середовища. Відсутність єдиного визначення безпеки підкреслює її складність і вимагає подальших досліджень для створення більш всеосяжних та детальних концепцій. Сучасні дослідження свідчать про розширення сфери безпекових питань і наголошують на важливості міждисциплінарного підходу для ефективного вирішення сучасних викликів безпеки.

Основна частина тексту

Поняття «соціальна безпека» є багатомасштабним явищем та не має однозначного підходу до його розуміння в науковій літературі. В першу чергу це слід пов'язати з тим, що дане поняття має комплексний характер, що сформулювався у результаті впливу багатьох чинників.

Безпека є складним і багатогранним поняттям, яке має різні тлумачення залежно від контексту. Філософське розуміння безпеки виходить за межі простого захисту від загроз і охоплює різні аспекти життя людини, включаючи соціальні, економічні, політичні, культурні та екологічні виміри. В кожному з цих вимірів безпека розглядається як стан, у якому відсутні ризики або загрози, що можуть негативно вплинути на існування та розвиток суспільства.

З філософської точки зору, безпека — це не просто відсутність небезпек, але й можливість людей жити вільно, самореалізовуватися та досягати своїх цілей без обмежень і перешкод. Соціальний вимір безпеки стосується забезпечення стабільності суспільства, коли кожна людина може почуватися захищеною і мати доступ до необхідних ресурсів та можливостей для розвитку. Економічний вимір включає відсутність загроз, які можуть впливати на добробут людей, таких як економічні кризи, безробіття або інфляція. Політичний аспект безпеки пов'язаний з наявністю стабільної політичної системи, що гарантує права і свободи громадян [1, с. 62].

Складність у розумінні поняття «соціальна безпека» пов'язана з різноманітністю підходів до трактування поняття «соціальності». Оскільки соціальність має різні аспекти, включаючи індивідуальну відповідальність і взаємодію через спілкування, це ускладнює формування єдиного підходу до визначення соціальної безпеки, яка повинна враховувати всі ці виміри.

Дослідження Ткаченка та Хом'яка розкривають поняття «соціальності» як багатомасштабний феномен. Ткаченко акцентує на важливості особистої соціальної відповідальності, особливо для майбутніх фахівців, таких як фармацевти [2]. Хом'як, у свою чергу, наголошує на ключовій ролі спілкування в процесах міжособистісного розуміння та взаємодії. Таким чином, соціальність включає як індивідуальну відповідальність, так і здатність до ефективного спілкування, що є важливим для гармонійної взаємодії в суспільстві [3].

Досить вдалим на наш погляд є підхід до розуміння феномену «соціальний» навели О. Малишевський до розуміння феномену «соціальність» акцентує на важливості соціальних відносин для забезпечення стабільності та згуртованості суспільства. Вони підкреслюють, що соціальність можна зрозуміти через аналіз цих відносин, оскільки саме вони формують основу суспільної взаємодії та гармонії [4]. G. Prihodko підкреслює, що соціальність — це динамічний феномен, який включає взаємодію між індивідами та групами, а також їхні ролі, норми та цінності, що

формують соціальну структуру та впливають на поведінку в суспільстві. Соціальність постійно змінюється під впливом соціальних, економічних і політичних умов, що робить її гнучкою і залежною від контексту.

Усі підходи до розуміння «соціальності» узгоджуються в тому, що вона охоплює взаємодію між людьми, їхні ролі та цінності, які формують соціальну структуру та суспільну поведінку. Соціальність є динамічною, змінюючись під впливом різних умов, і включає як особисту відповідальність, так і ефективну комунікацію, які є ключовими елементами соціальної взаємодії та згуртованості суспільства.

Поняття «соціальна безпека» об'єднує дві ключові категорії — «безпеку» і «соціальність», причому «соціальність» не може існувати окремо, оскільки завжди визначається через взаємодію з іншими елементами суспільства. У сучасній соціології феномен «соціальне» також залежить від цієї взаємодії, що підтверджує його нерозривний зв'язок із соціальними структурами. Це підкреслює важливість комплексного підходу до аналізу соціальної безпеки, враховуючи взаємозв'язок між елементами суспільства.

Джордж Герберт Мід, як прихильник символічного інтеракціонізму, стверджував, що особистість і суспільство формуються через символічну взаємодію між індивідами. Він підкреслював, що соціальна реальність є результатом постійних процесів комунікації. Це підтверджує, що соціальність неможлива без взаємодії, оскільки саме вона визначає як особистісний розвиток, так і формування суспільства, роблячи соціальну реальність динамічним процесом [5, с. 120].

Еміль Дюркгейм підкреслював, що соціальні факти є продуктом колективної свідомості та виникають із взаємодії між індивідами, але вони мають свої власні характеристики, які не можна звести лише до індивідуальних дій. Він стверджував, що суспільство є більше, ніж просто сума його частин, і соціальні явища мають автономний характер. Це підкреслює важливість колективної взаємодії та спільної свідомості у формуванні соціальних процесів і феноменів [6, с. 45].

Макс Вебер запровадив поняття соціальної дії, яку він описував як таку, що має

суб'єктивний сенс і спрямована на інших людей. Він вважав, що соціальні дії відбуваються у взаємодії між індивідами, і саме завдяки цій взаємодії формуються соціальні структури та інститути. Вебер підкреслював, що суб'єктивні мотиви й спільні дії є ключовими для побудови соціального порядку та організації суспільства [7, с. 88].

Багато дослідників погоджуються, що феномен «соціальне» є результатом взаємодії між індивідами, групами та соціальними інститутами. Без цієї взаємодії соціальні явища не можуть виникнути або бути повністю зрозумілими. Соціальні процеси слід розуміти як динамічні взаємодії, що формують соціальну реальність через встановлення відповідних відносин у суспільстві. Це підкреслює ключову роль взаємодії у створенні та підтримці соціального порядку.

Соціальна взаємодія, згідно з концепцією Джорджа Герберта Міда, розуміється як процес обміну символами та значеннями між індивідами, що формує особистість та розвиває свідомість через комунікацію [8, с. 22]. Пітер Майкл Блау додає, що взаємодія також базується на принципах соціального обміну, де індивіди взаємодіють для отримання взаємних вигод або винагород. Таким чином, соціальна взаємодія не тільки формує особистість, але й підкріплюється обміном ресурсами або символічними значеннями з метою досягнення спільної користі [9, с. 34].

І.В. Кравченко визначає відносини як стійкі та регулярні зв'язки між соціальними суб'єктами, що виникають у процесі їхньої діяльності та спілкування. Це підкреслює, що відносини є не випадковими, а систематичними взаємодіями, які формуються через тривалу соціальну діяльність і комунікацію [10, с. 45]. Він підкреслює, що відносини є важливим елементом соціальної структури, який забезпечує зв'язок між суб'єктами і сприяє формуванню стабільних соціальних процесів.

Толкотт Парсонс стверджував, що відносини формуються через взаємодію індивідів на основі встановлених норм та цінностей, що забезпечує функціонування соціальної системи. Це підкреслює, що відносини є не лише результатом взаємодії, але й механіз-

мом підтримки соціального порядку, оскільки вони ґрунтуються на спільно прийнятих правилах і цінностях, які об'єднують суспільство і сприяють його стабільності [11, с. 88].

П.О. Сорокін у своїй роботі трактував відносини як динамічні зв'язки, що об'єднують індивідів у соціальні групи та інститути, сприяючи як стабільності, так і змінам у суспільстві. Це підкреслює важливу роль відносин не тільки у підтримці соціальної структури, але й у забезпеченні її розвитку та адаптації до змін. Відносини, таким чином, є ключовим фактором, який впливає на баланс між стабільністю та трансформаціями у суспільстві [12, с. 120].

Соціальна взаємодія є динамічним процесом обміну соціокультурними елементами між індивідами, групами та соціальними інститутами, який відбувається в межах встановлених норм, цінностей і соціальних структур. Вона формує соціальну реальність і є основою для виникнення соціальних відносин та процесів, забезпечуючи як стабільність, так і можливість змін у суспільстві.

Соціальні відносини є багатовимірною системою взаємодій між індивідами, яка визначає характер функціонування суспільства. Через соціальні взаємодії формуються зв'язки між людьми, що впливають на розвиток і стабільність суспільства, створюючи основи для його структури та динаміки.

Соціальна безпека є складним феноменом, що виникає в результаті динамічних взаємодій і соціальних відносин між індивідами, групами та соціальними інститутами. Вона формується через постійний обмін соціокультурними елементами, який забезпечує стабільність і розвиток суспільства, враховуючи норми, цінності та структури, що підтримують соціальний порядок.

Складним феноменом, який формується через соціальні взаємодії в системі соціальних відносин між індивідами, групами та соціальними інститутами. Вона забезпечує можливість кожному індивіду реалізовувати свої права та можливості в межах встановлених соціальних норм і цінностей, сприяючи гармонійному функціонуванню суспільства та підтримці соціального порядку.

Література

1. Коваленко Р. І. Філософський підхід до розуміння поняття 'безпека'. Соціальне Право, по. 2 (Березень 8, 2021): 57-63. дата звернення Вересень 29, 2023. URL: <https://soclaw.com.ua/index.php/journal/article/view/494>.
2. Ткаченко Н.О. Розуміння поняття «особиста соціальна відповідальність» майбутніми спеціалістами Фармації. Фармацевтичний часопис. № 3 2015 р. С. 88-92
3. Хом'як А. Спілкування як процес міжособистісного розуміння у соціальній взаємодії. Ввічливість. Humanitas № 3 2023 С. 126-132
4. Малишевський О. Дослідження генезису поняття "професійна мобільність" Наукові записки БДПУ № 1, 2020 р. С. 60-69
5. Мід Джордж Г. Розум, особистість і суспільство. Джордж Герберт Мід ; пер. з англ. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2000. 384 с.
6. Дюркгейм Е. Правила соціологічного методу. Еміль Дюркгейм ; пер. з франц. Київ : Основи, 1995. 200 с.
7. Вебер М. Основні поняття соціології. Макс Вебер ; пер. з нім. Київ : Юніверс, 1998. 352 с.
8. Мід Джордж Г. Розум, особистість і суспільство /ж.Г. Мід ; пер. з англ. – Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2000. 384 с.
9. Блау Пітер М. Обмін і влада в соціальному житті П.М. Блау ; пер. з англ. – Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. 368 с.
10. Кравченко І. В. Соціологія: Підручник І.В. Кравченко. Київ : Знання, 2010. 576 с.
11. Парсонс Т. Система сучасних суспільств; пер. з англ. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 352 с.
12. Сорокін П. О. Соціальна та культурна динаміка П.О. Сорокін ; пер. з англ. Київ : Український Центр духовної культури, 2008. 480 с.

SUMMARY

The article is dedicated to the analysis of the concept of social security and its multifaceted nature, encompassing various aspects of human life, such as social, economic, political, and cultural dimensions. The author emphasizes that social security is a complex phenomenon formed as a result of dynamic interactions between individuals, groups, and social institutions. It is defined through social relations, which form the foundation of societal structure and ensure the stability and development of society. The paper also examines philosophical and sociological approaches to understanding security, with a focus on the interdependence of its different components.

According to the analysis, social security is not only the absence of threats but also provides people with the opportunity to freely develop, achieve their goals, and participate in societal processes. Key elements of social security include effective communication, individual responsibility, and stable social relations. The author also highlights that social processes are constantly changing under the influence of various factors, such as political and economic conditions, which make them flexible and adaptive.

The article places special emphasis on reviewing approaches to the analysis of social security, particu-

larly the concepts of Tkachenko, Khomyak, Mead, and Durkheim, who point out the significance of social interaction in ensuring social order.

The article also emphasizes the importance of an interdisciplinary approach to the study of social security. This allows for a deeper understanding of the interconnections between various spheres of social life, such as economics, politics, and culture, and for more effective solutions to the modern challenges of global instability. The author highlights that integrating different approaches to security contributes to the development of more comprehensive solutions that ensure the resilience of society in times of constant change.

Additionally, the article examines the impact of globalization on social security, particularly how international processes and interactions affect local social structures and security issues. The author stresses that in the context of global integration, threats to social security can take on new forms, requiring the adaptation of existing approaches and the development of new strategies for effectively addressing them.

Keywords: social security, social interaction, social relations, security, social responsibility, social structures, philosophy of security, social processes.